

УДК 336.02

**Андрій КРИСОВАТИЙ,
Анатолій ЛУЦИК**

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ В УКРАЇНІ

Проведено дослідження наукових підходів до розуміння суспільного добробуту та соціально-економічного розвитку. Розглянуто тенденції зміни соціального становища в Україні. В якості державного впливу на соціальний добробут розглянуто можливості державного регулювання соціального становища в країні та стимулювання суспільного добробуту з допомогою оподаткування. На основі позитивного зарубіжного досвіду податкового стимулювання соціального розвитку та суспільного добробуту запропоновано підходи до реформування оподаткування громадян і бізнесу.

Ключові слова: соціальне становище, суспільний добробут, прогресивне оподаткування, прожитковий мінімум, заробітна плата, оподаткування доходів та прибутків.

Андрей КРИСОВАТЫЙ, Анатолий ЛУЦЫК

Налоговые аспекты социального благополучия в Украине

Проведено исследование научных подходов к пониманию общественного благосостояния и социально-экономического развития. Рассмотрены тенденции изменения социального положения в Украине. В качестве государственного влияния на социальное благополучие рассмотрены возможности государственного регулирования социального положение в стране и стимулирование общественного благосостояния с помощью налогообложения. На основе положительного зарубежного опыта налогового стимулирования социального развития и общественного благосостояния предложены подходы к реформированию налогообложения граждан и бизнеса.

Ключевые слова: социальное положение, общественное благосостояние, прогрессивное налогообложение, прожиточный минимум, заработная плата, налогообложение доходов и прибыли.

Andriy KRYSOVATYY, Anatoliy LUTSYK

Tax aspects of social welfare in Ukraine

Introduction. In every country taxation was an important factor of social welfare stimulating or its stagnation. In recent years, the ability to purchase goods is reduced due to the lack of real stimulation in taxation, which creates significant threats and challenges for Ukraine.

Purpose. The main aim of this article is to determine current trends of social development in Ukraine and find ways to improve the social situation in the country due to changes in taxation

Results. Social stability in society and employment are indicators that determine the stability to the external and internal crisis. It also shows the ability to provide long-term economic

development. Social degradation destructive factor that increases the negative aspects in the economy and public finances, causing migration outflow of the population, destroying existing social institutions and eventually leads to the materialization of political risks.

The welfare of the society is an integral assessment of all aspects of human life. Under the conditions of international economic and political competition is important to achieve the growth of social welfare. Providing growth of welfare is mainly to meet the needs that are increasing quantitatively and qualitatively changed. An important thing is the close relationship between the needs of an individual and society in general.

Economic inequality in Ukraine is an interesting phenomenon. From one side, according to official statistics, our country is very equal, from another - the reality of life and health of the population is not confirmed. Government takes a key role in the distribution on rich and poor people. The average salary is one of the indicators that characterizing the social situation in Ukraine. In 2016 it is about \$ 198, which is less than in previous years. In Ukraine there is no progressive taxation of incomes and companies, which could make changes to improve the situation. The tax benefits are not actually involved in the practice of taxation because of quantitative restrictions. Progressive taxation should be implemented for the purpose of increasing social welfare. Government should also expand the list of tax exemptions and cancel the simplified tax system.

Conclusion. The implementation of tax reforms in personal income tax and the implementation of real incentives for business development will double the effect of improving the social situation and public welfare and most importantly restore public trust in Ukraine's authorities.

Keywords: social status, social welfare, progressive taxation, minimal cost of living, personal income taxation and corporate taxation.

JEL Classification: E62, H21, H24.

Постановка проблеми. Соціальний стан людини в суспільстві характеризується рівнем її доходу. Загалом добробут громадян країни залежить від професійних навичків, інтенсивності праці, загального економічного становища та інших факторів впливу. Держава є основним інституційним чинником зміни соціального добробуту й економічного стану в країні. Саме від ефективності її регулюючих заходів залежать прибутки суб'єктів підприємства та добробут населення.

Оподаткування завжди і в кожній країні було важливим фактором стимулювання соціального добробуту чи його стагнації та погіршення. В останні роки купівельна спроможність громадян зменшується і не в останню чергу за рахунок відсутності реальних стимулів в оподаткуванні, що створює значні загрози та проблеми для Укра-

їни. Держава може вплинути на соціальне становище безпосередньо через систему оподаткування доходів громадян, чи через стимулювання розвитку бізнесу, який потенційно може збільшувати кількість зайнятих у реальному секторі економіки або збільшувати доходи працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оподаткування доходів населення та формування на цій основі державних фінансових ресурсів досліджували фахівці з державних фінансів та оподаткування. Аспектам сплати податків населенням приділяли увагу такі українські вчені, як: В. Андрущенко, В. Вишневський, О. Данілов, Т. Єфіменко, Ю. Іванов, І. Луніна, І. Лютий, В. Мельник, С. Онишко, А. Соколовська, Л. Тарангул, В. Тропіна, В. Федосов, К. Швабій та ін. Проблема низького со-

ціального забезпечення населення України є актуальною вже більше двох десятиліть і вимагає пошуку шляхів вирішення за рахунок такого важливого інструменту впливу держави, як оподаткування.

Мета статті – дослідити актуальні тенденції соціального розвитку в Україні під впливом оподаткування та віднайти способи покращення соціального становища в країні за рахунок зміни підходів в оподаткуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Залежно від соціального статусу, людині приписуються певні ролі, яким вона має відповідати. Наприклад, по тому, як людина одягається, де обідає і яке взуття носить, можна визначити її соціальний стан. Соціальна стабільність у суспільстві та зайнятість населення є індикаторами, що визначають стійкість країни до зовнішніх та внутрішніх кризових явищ, а також спроможність забезпечувати довгостроковий економічний розвиток. Навпаки ж – соціальна деградація є деструктивним чинником, що підсилює негативні явища в економіці та державних фінансах, спричинює міграційний відтік населення, руйнує існуючі соціальні інститути та у підсумку призводить до матеріалізації політичних ризиків.

Національна економіка є, передусім, соціальною системою, в якій людський фактор відіграє велике значення. В жодному випадку не можна точно спрогнозувати критичний рівень соціальної деградації країни, після якого розпочинаються процеси та спостерігаються явища, які, маючи об'єктивний характер, уже не піддаються управлінському впливу навіть за умови застосування жорсткого адміністративного керівництва. У кожній країні, у кожній спільноті, на різних історичних етапах суспільство демонструвало різні можливості як для економічної мобілізації (з метою підтримки державного курсу), так і для соціального спротиву (з метою захистити свої інтереси

та права). Однак соціально-економічні диспропорції та екстерналії так чи інакше призводили до трансформації економічного та/або політичного паритету в країні [1, 25].

В економічній науці донині не сформована загальноновизнана теорія добробуту, яка містить кількісне вираження добробуту, придатного до практичного застосування. Складність, з якою стикаються економісти при дослідженні проблем добробуту, обумовлена тим, що саме поняття “добробут” відноситься одночасно до економічної науки і до етики, тому будь-яка теорія добробуту базується на деяких етичних постулатах [2].

Добробут людини і суспільства є інтегральною оцінкою всіх аспектів життєдіяльності людини. Його розглядають в рамках двох різних підходів: індивідуалістського та інституційного.

Індивідуалістичний підхід нині домінує в економічній науці. Його суть полягає в тому, що тягар оцінки індивідуального добробуту покладається на саму людину, тільки людина здатна визначити, що добре для неї, а що погано. При цьому передбачається, що вона здатна провести кількісну оцінку добробуту в будь-який період свого життя. Етичний аспект добробуту полягає в тому, що лише сама людина може визначити власний рівень добробуту.

Інституціональний підхід до визначення добробуту полягає в тому, що суть людини як такої виводиться з аналізу розвитку інститутів впродовж тривалого історичного періоду. На основі виявленої суті формується базовий етичний критерій, на якому будується теорія добробуту.

Класична політична економія та її основоположники А. Сміт та Д. Рікардо вважали, що досягнення суспільного добробуту відбувається на основі зростання суспільного багатства, основним показником суспільного добробуту є, таким чином, обсяг національного доходу на душу населення.

При цьому суспільний розвиток має відбуватися за умов вільної конкуренції, яка робить можливим поєднання приватних і суспільних інтересів [3, 48].

При формуванні теорії добробуту представник неокласичної економічної школи А. Маршалл відзначив пріоритетність людини над факторами виробництва. Виробництво він вважав засобом для підтримки життя людини та для задоволення її потреб. Досягнення суспільного добробуту відбувається на основі оптимального використання ресурсів для задоволення потреб людини. Тобто виробництво має існувати та розвиватися не для нагромадження багатства, а для виробництва тих благ, які може і бажає придбати людина. За умов розвитку ринкової економіки конкурентні відносини неминуче призводять до нерівномірного розподілу доходу, тому в суспільстві повинні існувати механізми забезпечення добробуту через державне втручання, з метою розширення доступу населення до основних благ та послуг і сприяння розвитку людини.

Представник математичного напрямку неокласичної економічної школи В. Паретто детально дослідив особливості формування загального добробуту суспільства і довів, що не можливо розглядати загальний добробут суспільства через суму добробутів усіх членів суспільства. Значну увагу у своїх дослідженнях Учений приділяє пошуку максимуму добробуту суспільства. Для цього він виводить власний оптимум, який можна охарактеризувати як стан, за якого ніякий перерозподіл ресурсів чи продуктів не може поліпшити становище одного раціонального суб'єкта, не погіршивши тим самим становище іншого. Оптимум В. Паретто базується на таких основних припущеннях:

- кожна людина найкраще може оцінити свій добробут;
- суспільний добробут визначається лише в одиницях добробуту окремих людей;

– добробут окремих особистостей є неспівставним.

Послідовник неокласичної економічної школи Г. Седжвік досліджував добробут суспільства як з точки зору суспільства, так і з точки зору індивіда. На основі власних досліджень він зробив висновок, що держава має скеровувати розподіл створеного в країні продукту і тим самим підвищувати загальний рівень добробуту. Водночас Г. Седжвік зазначає, що державне згладжування послаблює стимули до праці і не повинно розповсюджуватись на сферу виробництва. Таким чином він пояснює природу конфлікту між приватними і суспільними інтересами [3, 49].

Оригінальний погляд на теорію добробуту пропонують представники інституціонального напрямку економічної теорії. Досягнення суспільного добробуту Дж. Б'юкенен вважає можливим на основі теорії суспільного вибору. Він вважає, що існують категорії благ, в тому числі і соціальні, які індивідууми не можуть отримати на основі ринкових відносин і тому вони намагаються обміняти своє виборче право на певний набір цих благ. Справедливість у суспільстві досягається при дотриманні певних правил та існуванні відповідних інститутів. Але прийняття рішення більшістю не робить це рішення справедливим.

На сучасному етапі розвитку погляди щодо суспільного добробуту продовжують формуватися та видозмінюватися, сучасна економічна думка пропонує нові підходи для досягнення та оцінки суспільного добробуту. Вже класичним стало поєднання економічних і соціальних факторів, їх доповнюють політичними, екологічними, культурними та іншими. Розвиток суспільства стимулює появу нових потреб і від якості їх задоволення залежить рівень суспільного добробуту, а від можливості їх передбачення – гармонійний і сталий суспільний розвиток.

В умовах жорсткої міжнародної економічної та політичної конкуренції важливого

значення набуває досягнення зростання суспільного добробуту. Забезпечення зростання добробуту населення головним чином полягає у задоволенні потреб, які кількісно зростають та якісно змінюються. При цьому особливо важливу роль відіграє тісний взаємозв'язок між потребами окремого громадянина (індивідуума) та суспільства в цілому. Головною метою будь-якої державної політики є поліпшення якості життя населення, а фундаментом суспільного добробуту є соціальна захищеність громадян. Саме якість життя населення, його матеріальне забезпечення є основними показниками суспільного добробуту.

Економічна нерівність в Україні є цікавим феноменом. З одного боку, за офіційними статистичними даними, наша країна є дуже рівноправною, з іншого – життєва реальність та самопочуття населення це не дуже підтверджують. Згідно з офіційними стандартами ООН порогом бідності вважається прожитковий мінімум, менший за 1,25 дол. США на день, або 37,5 на місяць [4]. Прожитковий мінімум на початок 2016 р. в Україні становив 1378 грн. або приблизно 55 дол. США. Це більше ніж поріг бідності за стандартами ООН, але якщо від нього відняти можливі витрати на навчання, лікування, то стає зрозумілим наближення цього показника до порогового показника бідності ООН.

За даними ООН, частка 10% найбагатших українців у сукупному доході становила близько 22,5%, а 10% найбідніших – 3,8%. Розрив може здатися великим – багаті отримують в 6 разів вищий дохід, ніж бідні – проте в більшості країн цей розрив ще більший. Навіть у відомій своєю щедрою соціальною підтримкою Швеції він дорівнює 6,2, тобто трохи більше ніж в Україні. В таких країнах Східної Європи, як Польща та Латвія, співвідношення між доходом 10% найбагатших та 10% найбідніших рівне, відповідно, 9 та 10,3, тобто значно вище ніж в Україні. В Росії цей

показник ще вище – 11. Навіть державно-капіталістична Білорусь, в якій майже відсутній великий приватний бізнес, має співвідношення доходів між найбагатшими та найбіднішими на рівні 6,1 [5]. Але варто також враховувати і присутню в Україні виплату заробітних плат в конвертах, чого нема в розвинутих країнах світу. Бажання мінімізувати прибутки до оподаткування в Україні розширюють рівень тіньової економіки. Ці фактори суттєво збільшують розрив між доходами багатих і бідних верств населення України.

Ключову роль у розподілі на багатих та бідних, на рівень соціального добробуту в країні відіграє держава. Державне регулювання здатне як посилити стагнацію та занепад, так і сприяти покращенню соціального становища та добробуту загалом. Одним із таких інструментів впливу є оподаткування. Податкове регулювання особистих доходів може впливати на соціальне становище та на економіку України, адже громадяни з достатнім рівнем купівельної спроможності розвиватимуть ринок споживання та виробництво продукції.

У 2004 р. наша держава обрала шлях пропорційного оподаткування доходів фізичних осіб, як і сусідня Російська Федерація, відмовившись від прогресивного прибуткового податку з громадян та запровадивши пропорційну 13% ставку. Пізніше її було підвищено до 15%, а з прийняттям Податкового кодексу України в 2010 р. запроваджено дві ставки – 15 і 17%. 17%¹ ставка застосовувалась до тих доходів, що перевищували 10 мінімальних заробітних плат. З 2016 р. вже знову запроваджено єдину пропорційну ставку (20%) незалежно від розміру доходу платника.

З наукової точки зору сумнівними є такі дії урядів України в контексті підвищення соціального добробуту. Всім відомо, що прогресивна система оподаткування – це

¹ З 2015 р. замість ставки 17% ПДФО запроваджено ставку 20%

система, яка передбачає помірне оподаткування при невеликих розмірах об'єктів оподаткування та суттєвий податковий тягар при великих об'єктах оподаткування. Пропорційна ж система оподаткування означає, що незалежно від того, чи ви отримуєте мінімальну заробітну плату чи належите до найбагатших громадян – віддаватимете однакову частку свого доходу державі. На перший погляд це справедливо, але варто зазначити, що більшість розвинутих країн світу не використовують пропорційних податків, обравши натомість прогресію. При цьому добробут громадян розвинутих країн є значно вищим, ніж в українців.

Розглянемо, для прикладу, зміну купівельної спроможності українців по роках, переведену у долари США (див. табл. 1). Таке переведення є недаремним, адже реальне ціноутворення більшості товарів внутрішнього ринку споживання завжди враховувало курс української гривні до цієї іноземної валюти.

На рис.1 показано як змінювалась реальна заробітна плата в Україні за останні 16 років.

Як бачимо, реальний спад заробітної плати спостерігався лише двічі – у 2009 р. та починаючи з 2013 р. донині. Звичайно, соціальний добробут в країні не буде покращуватись, коли падає розмір реальної заробітної плати. Факторів, що впливають на розмір платні, є дуже багато: геополітичні дисбаланси, національні особливості, валютна політика, економічна політика, світові економічні тенденції, фінансова політика та ін. Хотілось би відзначити саме фінансові чинники впливу на розмір платні. Потенціал цих чинників надзвичайно великий, адже при правильному їх застосуванні можна отримати не лише поступальний соціальний розвиток, а й високотехнологічне виробництво та економіку.

Вирішальним чинником розвитку економіки є рівень добробуту суспільства. Тому завданням влади України повинно бути податкове стимулювання такого до-

Таблиця 1

Показники середньої заробітної плати в Україні*

Рік	Середня ЗП у гривнях	Офіц. курс гривні до 1 дол.	Середня ЗП у дол.
2000	230	5,44	42
2001	311	5,37	58
2002	376	5,33	71
2003	462	5,33	87
2004	590	5,32	111
2005	806	5,13	157
2006	1041	5,05	206
2007	1351	5,05	268
2008	1806	5,27	343
2009	1906	7,79	245
2010	2239	7,94	282
2011	2633	7,97	330
2012	3026	7,99	379
2013	3265	7,99	409
2014	3480	11,89	293
2015	4195	21,85	192
2016**	4984	25,21	198

* Складено на основі [6; 7].

** Показники 2016 р. відображені у розрахунку на травень.

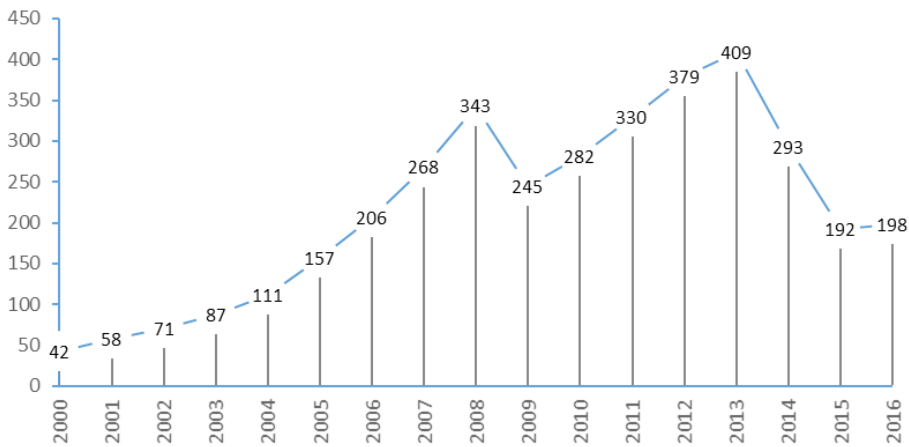

Рис. 1. Розмір середньої заробітної плати в Україні, виражений у дол. США*

* Складено на основі [6; 7].

бробуту. Запровадження стимулюючої та дієвої системи оподаткування доходів фізичних осіб сприяли б цьому процесу.

Аспекти реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб можна визначити з її недоліків. Ключовий недолік, який ми вже відзначали, – падіння реального доходу громадян. Він свідчить, що фіскальна політика загалом, та система оподаткування фізичних осіб не носять стимулюючого характеру.

Другий недолік – відсутність прогресії в оподаткуванні. Прогресивна система оподаткування доходів фізичних осіб сприяла б формуванню середнього класу суспільства, який є основою економік багатьох розвинутих країн світу (див. табл. 2).

Як бачимо, оподаткування особистих доходів за прогресивною системою обирають розвинуті країни світу. Проте таку систему не обирають в Україні, що, на наш погляд, є суттєвим недоліком вітчизняної системи. Перехід на пропорційне оподаткування свого часу було здійснено з досвіду Російської Федерації. Там і сьогодні застосовується базова ставка 13%, на відміну від нашої національної, яку у 2016 р. підвищено до 18% з одночасним скасування практики утримання єдиного соціального внеску 3,6%. Але навіть з таким рішенням, податковий тягар фактично залишився незмінним. Зменшення ставки нарахувань єдиного соціального внеску до 22% фонду

Таблиця 2

Прогресивні ставки особистого прибуткового податку у країнах світу*

Країна	Найнижча та найвища прогресивна ставки
Німеччина	14 – 45%
США	10 – 39,6%
Великобританія	20 – 45%
Японія	5 – 45%
Швеція**	20 – 25%
Франція	14 – 45%

* Складено на основі [8; 9; 10; 11; 12; 13].

** Ставка національного податку. Додатково сплачується муніципальний податок. В середньому ця ставка становить 32%. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-swedenguide-2016.pdf>

оплати праці не сприяло зменшенню виплат заробітних плат “в конвертах”. Такі “косметичні” зміни, на нашу думку, не дають жодного позитивного ефекту, а навпаки, призведуть до зростання ще більшої соціальної нерівності та напруженості, і аж ніяк не сприятимуть зростанню суспільного добробуту. Незрозуміло, яким мотивом слід керуватися, щоб в умовах зтяжної економічної кризи, доповненої геополітичними дисбалансами, не лише не знижувати оподаткування індивідуального доходу громадян, а й подекуди запроваджувати підвищений рівень оподаткування.

Наступним недоліком є присутність у діючому законодавстві з оподаткування доходів фізичних осіб “віддалених від реальності” та практично не діючих елементів оподаткування. Проблема полягає в неефективності податкових норм щодо застосування податкової соціальної пільги, яку має право застосовувати кожен платник лише щодо доходу отриманого у вигляді заробітної плати та у випадку неперевищення її розміру місячного прожиткового мінімуму, встановленого для

працездатної особи на 1 січня звітного року, заокруглено до найближчих 10 грн. У 2016 р. цей показник становить – 1930 грн. Іншими словами, українці, що отримують нараховану платню 2000 грн. (близько 76 дол. США), вже не заслуговують на жодну податкову соціальну пільгу, оскільки, мабуть, це вже достатній для існування дохід. За даними Державної служби статистики України, на частку осіб з доходом до 2000 грн. у червні 2016 року припадало 19,7% від усіх працюючих, а це лише п'ята частина працюючого населення, решта 80,3% – не користуються пільгою (див. рис. 2).

У цьому аспекті хочеться відзначити, що усе податкове законодавство має бути раціональним. У ньому не повинно існувати норм, які не приносять дієвого ефекту. Правило застосування податкової соціальної пільги фактично нівелює можливість її застосування. Виникає питання доцільності існування цієї норми. На сьогодні система субсидій для населення приносить набагато більше користі, ніж існування та правило застосування податкової соціальної пільги

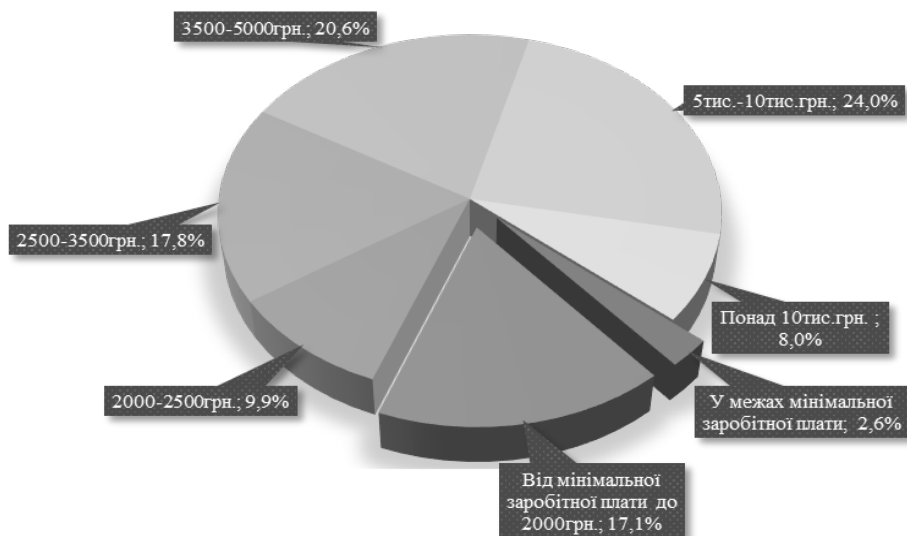

Рис. 2. Співвідношення доходів працюючого населення у червні 2016 р.*

* Складено на основі [6].

з податку на доходи фізичних осіб. Для вирішення цієї проблеми необхідно межу застосування пільги наближати до рівня середньої заробітної плати по країні.

Проблемним є і застосування податкової знижки в Україні. З усього переліку витрат, дозволених для декларування з метою перерахунку податку на доходи фізичних осіб, фактично масово використовуються лише витрати на навчання та лікування. Хоча в практиці зарубіжних країн можливим є виключення з об'єкта оподаткування особистим прибутковим податком значно ширшого від національного переліку витрат (на купівлю ліків, нерухомого майна та земельної ділянки, на підвищення кваліфікації, виплати за непільгованим іпотечним кредитуванням, витрати на житлове будівництво).

Звичайно, одне лише реформування оподаткування доходів фізичних осіб не вирішить проблеми соціального добробуту. За умови успішного реформування оподаткування бізнесу, збільшаться можливості для розвитку підприємництва і, як наслідок, зросте підприємницький прибуток, зайнятість та заробітна плата найманих працівників.

Оподаткування підприємницького сектору в Україні теж вимагає реформування. Безперечно, спрощена система оподаткування при її запровадженні відіграла позитивну роль, сприяючи збільшенню самозайнятих осіб та вирішивши проблему безробіття. Але сьогодні існуючі ставки єдиного податку не дозволяють стверджувати про його суттєву фіскальну роль. А для зростання зайнятості й економіки потрібно запроваджувати інші новації в оподаткуванні бізнесу. Присутність двох систем оподаткування (загальної та спрощеної) може свідчити про недосконалість однієї з них. З іншого боку перехід на спрощену систему оподаткування дає можливість крупному бізнесу шляхом поділу на дрібніші компанії

законно знижувати податкові зобов'язання. За таких обставин, коли бюджет недоотримує податкових надходжень, суб'єкти бізнесу тяжіють більше до малого бізнесу.

Світовий економічний досвід доводить, що економічні кризи вирішуються за рахунок існування крупного бізнесу та капіталу. Крупний бізнес також може суттєво покращити соціальний добробут та інфраструктуру, адже до нього залучається велика кількість працівників. В таких умовах необхідно кардинально міняти підхід до податкового стимулювання розвитку бізнесу, що в підсумку має сприяти покращенню соціального становища та добробуту нації. На наш погляд, слід поступово відмовлятися від спрощеної системи оподаткування, все більше вдаючись до використання податкових канікул для новоствореного чи венчурного бізнесу. Досвід США, Грузії та й навіть офшорних зон свідчить, що масштабний преференційний підхід в оподаткуванні протягом короткого часу може сприяти значному притоку зовнішніх і внутрішніх інвестицій. Не податкова амністія, а пільгове оподаткування для новостворених підприємств сприятиме швидшій детінізації економіки України. Зарубіжна практика прямого оподаткування підприємств свідчить про часте використання прогресивної системи при оподаткуванні прибутку, що сприяє формуванню та збільшенню обігових коштів новостворених і малих підприємств.

Висновки. Значні соціальні диспропорції в суспільстві, падіння купівельної спроможності та занепад економіки України поряд зі світовими глобалізаційними тенденціями та прагненням до інтеграції вимагають пошуку дієвих та ефективних інструментів вирішення проблем і досягнення поставлених цілей. Вдале та раціональне податкове регулювання, що є ключовим державним інструментом стимулювання економічного та соціального розвитку, сприятиме відновлен-

ню втраченої конкурентоспроможності національної економіки. Враховуючи зазначені соціальні нерівності та дисбаланси, в Україні варто проводити ефективні реформи чинної системи оподаткування, які позитивно вплинули б на формування конкурентного середовища та сприяли б покращенню соціального становища.

Безперечно, за роки незалежності проведено чимало податкових реформ, а державні інституції регулярно звітують про покращення соціально-економічного становища, але пересічний громадянин без будь-яких статистичних даних відчуває погіршення соціального становища та застій економіки країни. А причини, на які посилається влада при здійсненні невдалих реформ (боргові зобов'язання та виплати, валютні коливання, політична нестабільність, військове протистояння), ще більше зменшують довіру і надію населення України. За таких обставин потрібними є ті реформи, проведення яких в найкоротший час зможуть відчути громадяни України. Необхідним є впровадження таких податкових змін, які комплексно вирішували б соціальні проблеми і диспропорції та сприяли б суспільному добробуту:

- запровадження прогресивної системи оподаткування доходів громадян, яка сприяла б формуванню середнього класу населення та поклала б більший суспільний обов'язок на багатші верстви населення;
- запровадження дієвої податкової соціальної пільги, яка сьогодні практично не застосовується шляхом підвищення межі її застосування до рівня 70% середньої заробітної плати по країні;
- розширення переліку витрат, що включаються до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб, в тому числі в аспекті перегляду обмежень їх застосування, пов'язаних з

нереальним на сьогодні місячним прожитковим мінімумом;

- зміна підходів до оподаткування прибутків підприємств шляхом ліквідації фіскальних перепон для початку бізнесу і його розвитку, а також з допомогою створення стимулів для нагромадження капіталу, залучення інвестицій за рахунок перенесення стимулюючих аспектів спрощеної системи оподаткування на загальну систему оподаткування.

Здійснення податкових реформ у сфері оподаткування доходів громадян та запровадження реальних стимулів для розвитку бізнесу подвоїть ефект покращення соціального становища та суспільного добробуту і, що найважливіше, поверне довіру населення України до органів влади.

Література

1. Черкасов А.В. *Продуктивна зайнятість та соціальний розвиток України: стан та перспективи* / А.В. Черкасов, О.В. Родіонов // *Ринок праці та зайнятість населення*. – 2016. – № 1. – С. 25–29.
2. *Суспільний добробут: поняття та теоретичні підходи [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://www.uaeconomic.com/ulens-762-1.html>
3. Савченко В.Ф. *Національна економіка : навчальний посібник* / В.Ф. Савченко. – 2-е вид. – Чернігів : ЧДІЕУ, 2014. – 329с.
4. *Human Development Report 2015: Work for Human Development / United Nations development programme [Electronic resource]*. – Access mode : <http://hdr.undp.org/en/2015-report>
5. Кухта П. *Економічна нерівність в Україні [Електронний ресурс]* / П. Кухта. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/22/9737.html>
6. *Звітність з оплати праці та розподіл за розміром заробітної плати. Експрес-випуски Державної служби статистики України [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. Показники валютного ринку. Звітність Національного банку України за 2000–2016 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693080

8. *Income Tax (Einkommensteuer)*. WW+KN Wagner Winkler & Collegen GmbH Tax Consultants [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.german-tax-consultants.com/german-taxes/income-tax-einkommensteuer.html>

9. *Projected U.S. Tax Rates for 2016. Forecast of Individual Income Tax Rates*. US Tax center. [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.irs.com/articles/projected-us-tax-rates-2016>

10. *Income Tax rates and Personal Allowances in United Kingdom* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.gov.uk/income-tax-rates/current-rates-and-allowances>

11. *Taxation in Japan 2015* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.kpmg.com/jp/en/knowledge/article/research-report/documents/taxation-in-japan-201511.pdf>

12. *Taxation and investment in Sweden 2016* [Electronic resource]. – Access mode : <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-swedenguide-2016.pdf>

13. *Personal income tax rates in France. Tax Year 2015. France accountants* [Electronic resource]. – Access mode : http://www.franceaccountants.com/tax.html#ourcharges_3

References

1. Cherkasov, A.V., Rodionov, O.V. (2016). *Produktyvna zainiatist ta sotsialnyi rozvytok Ukrainy: stan ta perspektyvy* [Productive employment and social development of Ukraine: state and prospects]. *Rynok pratsi ta zainiatist naselennia – The labor market and employment*, 1, 25-29 [in Ukrainian].

2. *Suspilnyi dobrobut: poniattia ta teoretychni pidkhody* [Social welfare: concepts and theoretical approaches]. Available at: <http://www.uaeconomic.com/ulens-762-1.html>

3. Savchenko, V.F. (2014). *Natsionalna ekonomika* [National economy] (2-nd ed.). ChSIEM [in Ukrainian].

4. *Human Development Report 2015: Work for Human Development/ United Nations development programme*. Available at: <http://hdr.undp.org/en/2015-report>

5. Kukhta, P. *Ekonomichna nerivnist v Ukraini* [Economical inequality in Ukraine] Available at: <http://real-economy.com.ua/publication/22/9737.html>

6. *Zvitnist z oplaty pratsi ta rozpodil za rozmirom zarobitnoi platy. Ekspres-vypusky Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy* [Reporting of pay and the distribution of wages. Express issue of the State Statistics Service of Ukraine] Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7. *Pokaznyky valiutnoho rynku. Zvitnist Natsionalnoho banku Ukrainy za 2000–2016 roky*. [Indicators of the currency market. Reporting National Bank of Ukraine for 2000-2016 years]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693080

8. *Income Tax (Einkommensteuer)*. WW+KN Wagner Winkler & Collegen GmbH Tax Consultants. Available at: <http://www.german-tax-consultants.com/german-taxes/income-tax-einkommensteuer.html>

9. *Projected U.S. Tax Rates for 2016. Forecast of Individual Income Tax Rates*. US Tax center. Available at: <https://www.irs.com/articles/projected-us-tax-rates-2016>

10. *Income Tax rates and Personal Allowances in United Kingdom*. Available at: <https://www.gov.uk/income-tax-rates/current-rates-and-allowances>

11. *Taxation in Japan 2015*. Available at: <https://www.kpmg.com/jp/en/knowledge/article/research-report/documents/taxation-in-japan-201511.pdf>

12. *Taxation and investment in Sweden 2016*. Available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-swedenguide-2016.pdf>

13. *Personal income tax rates in France. Tax Year 2015. France accountants*. Available at: http://www.franceaccountants.com/tax.html#ourcharges_3

Стаття надійшла до редакції 11.04.2016.